

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 27/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta — Kohti reilumpaa maailmaa ilman köyhyyttä

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä toukokuuta 2014 lähettäessään valtioneuvoston selonteon kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta — Kohti reilumpaa maailmaa ilman köyhyyttä (VNS 5/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maatalouden ja maaseutukehityksen neuvonantaja Sanna-Liisa Taivalmaa, ulkoasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Anna Santala, maa- ja metsätalousministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on jo lausunnossaan valtioneuvoston maaseutupoliittisesta selonteosta (MmVM 4/2010 vp — VNS 5/2009 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että maapallon väestön määrän ennustetaan nousevan vuoteen 2050 mennessä. Maailmassa on nyt 7,2 miljardia ihmistä, kun väkiluku 20 vuotta sitten oli 5,7 miljardia. Vuonna 2050 ihmisiä on 9,6 miljardia YK:n ennusteiden mukaan. Myös ruoka on globaalisti niukkeneva voimavara. Vaikka esimerkiksi viljan globaali tuotantomäärä on jatkuvasti noussut, niin viljan määrä henkeä kohti on kuitenkin vääjäämättä laskenut 1980-luvulta lähtien. Myös monessa kehittyneessä maassa nälkä on ongelmana. Lisäksi ilmastomuutos sekä siihen liittyvä kui-

vuus ja aavikoituminen aiheuttavat globaaleja ongelmia ruuantuotannolle. Painottaen ongelman vakavuutta valiokunta korostaa samalla sitä, että myös Suomessa ruuantuotantoon soveltuvat maa-alat tulee pitää tuotannossa ja ruuantuotannon osaamista tulee kehittää edelleen kaikissa elintarvikeketjun osissa.

Lausunnossaan valtioneuvoston selvityksestä yhteisestä maatalouspolitiikan tulevaisuudesta (MmVL 7/2010 vp — E 30/2010 vp) valiokunta piti erittäin tärkeänä maatalousmarkkinoiden kansainvälisiä hallinta- ja sääntelymekanismeja. Muun muassa sääolosuhteiden aiheuttamat suuret tuotantovaihtelut maataloudessa edellyttävät tasapainottavia toimia, kuten interventiojärjestelmää ja siihen liittyvää varastointia.

Myös varmuusvarastointia on lisättävä tasamaan tuotannossa tapahtuvia muutoksia. Tässä yhteydessä valiokunta korostaa yleisellä tasolla lisäksi sitä, että EU:ssa ja myös kansallisestikin avun kohdentamista tulee koordinoida nykyistä tehokkaammin avun vaikuttavuuden lisäämiseksi. Valiokunta painottaa myös hyvän hallinnon merkitystä, mikä edellyttää panostusta erityisesti vastaanottavan maan hallinnon kehittämiseen. Korruption haittavaikutusten poistamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Valiokunta toteaa, että selonteossa kilpajuoksu edellä todetun ilmastomuutoksen seurausten kanssa on kuvattu konkreettisesti tulvien ja kuivuuden lisääntymisenä ja merenpinnan nousuna. Toisaalta seurauksia ruuantuotannon alkupäähän, itse maataloustuotantoon, ei ole arvioitu. Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että kehitysmaiden innovaatiotarpeeseen liittyen selonteko unohtaa kokonaan ruuantuotannon uusien innovaatioiden tarpeen. Ei riitä, että osaamista ja tietopohjaa lisätään ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen. Todellinen tarve on ruuantuotannon lisääminen. YK:n arvioiden mukaan ruuantuotantoa pitää lisätä 50—70 prosenttia. Tästä lisäyksestä 80 prosenttia pitää tulla jo nykyisin viljelyssä olevilta alueilta.

Valiokunta pitää välttämättömänä ruuan haaskauksen vähentämistä. Yli puolet tuotetusta ruuasta pilaantuu, heitetään pois tai jätetään hyödyntämättä tehottomuuden vuoksi. Valiokunta korostaa sitä, että tämä on arvotonta, suurta tuhlausta ja luonnonvarojen väärinkäyttöä ja aiheuttaa lisäksi turhia päästöjä. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että pitkät, jopa mannertenväliset elintarvikekulkutukset kuluttavat energiaa ja aiheuttavat päästöjä. Senkin vuoksi lähiruokaa tulee edistää myös globaalisti.

Vaikka ruuan hävikkiä voidaan ja tulee pienentää kehitysmaissa muun muassa sadon paremmalla varastoinnilla, on kuitenkin harhaa, että ruokaongelma voitaisiin ratkaista paremmalla jakeluketjun hallinnalla. Ratkaisuun tarvitaan uutta osaamista, uutta teknologiaa ja ennen

kaikkea ruuantuotannon voimakasta kehittämistä siellä, missä väestönkasvu on suurinta.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että Suomen kehityspoliittinen toimenpideohjelma 2012 siirsi osin aiheellisestikin ruuantuotannon ongelmat poliittiseksi johdonmukaisuuden puutteeksi. Ruokaa ei voida kuitenkaan tuottaa ihmiskunnan yhä kasvaviin tarpeisiin vain poistamalla epäjohdonmukaisuuksia politiikkasektoreiden päätöksistä. Kehityspoliitikassa on edellä todetun mukaisesti edistettävä paikallisten ihmisten osallistumista oman ruuantuotantonsa ongelmakohtien ratkaisemiseen, uuden ympäristön kannalta kestävämmän teknologian käyttöönottoon sekä jakeluketjujen ja maanomistusolojen parantamiseen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kehitysmaissa ruuantuotanto perustuu sellaisten raaka-aineiden varaan, joiden paikalliset hinnat eivät ole herkkiä maailmanmarkkinahinnoissa tapahtuville voimakkailla muutoksilla. Viljan, kuten maisin, vehnän ja riisin, hinta määräytyy maailmanmarkkinoilla. Siten kansainvälisen kriisin kohdatessa niiden hinta voi äkillisesti nousta ja karata kehitysmaiden köyhän väestönosan ulottumattomiin. Näin kävi vuonna 2007, kun Yhdysvallat alkoi käyttää maissia bioenergian tuotannossa ja vastaava määrä maissia jäi pois maailmanmarkkinoilta ja aiheutti hinnan voimakkaan nousun.

Valiokunta toteaa, että peruna on suomalaisille tuttu viljelykasvi, jonka hinta määräytyy markkinoilla pitkälti alueellisesti eikä reagoi maailmanmarkkinoiden hintavaihteluihin. Tämän ravintoarvoltaan erinomaisen kasvin viljelyn laajentaminen kehitysmaissa on tärkeä tavoite, johon monet kehitysmaat ovatkin jo tarttuneet. Valiokunta on kuitenkin jo lausunnossaan valtioneuvoston selvityksestä komission tiedonannosta EU:n politiikkalinjaukseksi koskien kehitysmaiden tukemista ruokaturvahaasteissa (MmVL 12/2010 vp — E 20/2010 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että kehitysmaissa perunasato jää usein heikoksi tietotaidon vähäisyyden, terveen siemenperunan puutteen ja monien kasvitautiongelmiä takia. Sato voitaisiin kolmin-

kertaistaa pelkästään oikean viljelytekniikan ja terveen siemenperunan käytöllä.

Valiokunta korostaa sitä, että suomalaista maatalouden osaamista tulee hyödyntää entistä enemmän kehitysyhteistyössä. Tavoitteena tulee olla paikallisten asiantuntijaorganisaatioiden kehittäminen asiantuntevan koulutuksen avulla siten, että kukin valtio voi mahdollisimman laajasti vastata omasta elintarviketuotannostaan. Samalla tulee huolehtia siitä, ettei laajamittainen, usein kansainväliseen omistukseen perustava ruuantuotanto vientitarkoituksessa muodostu esteeksi kansalliset tarpeet tyydyttävälle ruuantuotannolle. Valiokunta korostaa erityisesti ruokaturvan osalta jokaisen maan oikeutta omavaraisuus- ja huoltovarmuuskäytöksen huomioon ottamiseen, vaikkakin maailmankaupan vapautuminen on sinänsä vähentänyt köyhyydessä elävien ihmisten lukumäärää.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että biopolitiikka eli metsä- ja maatalouspolitiikka sekä investointipolitiikka aiheuttavat ongelmia kehitysmaissa. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota laajan mittakaavan selluntuotantoinvestointeihin Etelä-Amerikassa. Yli miljoona tonnia sellua vuodessa tuottavat uudet tehtaat tarvitsevat noin 100 000 hehtaaria eukalyptusplantaaseja tehtaan ympäriltä ja aiheuttavat siten pientilojen vähentymistä. Investoinnit ovat lisäksi hyvin pääomavaltaisia ja koneistettuja. Sen vuoksi myös työllisyys näillä alueilla on heikentynyt. Maaseudulla asuu kuitenkin edelleen maatyöläisiä, joskin osa on investointien myötä siirtynyt kaupunkeihin. Tämä prosessi jatkuu edelleen selluinvestointien laajetessa. Valiokunta toteaa, että laajamittainen peltobioenergian tuotanto kilpailee samoin elintarvike-

tuotannon viljelyalasta. Valiokunta katsookin, että on syytä pohtia, kuinka kyseisiä laajan mittakaavan sellu- tai bioenergiantuotantomalleja tulee muuttaa. Selvää kuitenkin on, ettei tule tehdä sellutehdasinvestointeja tai tuottaa bioenergiaa siten, että nälänhätä maailmassa kasvaa.

Metsien rooli on keskeinen ympäristön ja kestävän kehityksen kannalta. Selonteossa on mainittu monia metsätalouden kannalta keskeisiä reunaehtoja, kuten maaomistusolot, investointien houkuttelu ja se, että toimijoiden mahdollisuus päästä rahoitusmarkkinoille edellyttää omistusoikeuksien turvaamista. Suomi on ollut aktiivinen metsävarojen inventointien järjestämisessä, joka on investointien suunnittelun kannalta avainkysymyksiä. Erilaisilla hankkeilla on tuettu metsänomistajaorganisaatioiden ja osuuskuntien muodostumista. Myös metsien sertifiointia on tuettu myyntitulojen kartuttamiseksi ja tuotteiden markkinoillepääsyn helpottamiseksi. Lisäksi puun polttokäytön tehostamista on tuettu lukuisilla hankkeilla, mikä osaltaan voi pienentää houkutusta laittomiin hakkuisiin. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että selonteossa näille metsien säilymistä ja kestävää taloudellista hyödyntämistä tukeville toimille ei ole annettu sellaista merkitystä, jota selonteossa muutoin esiin tuotu kestävän kehityksen edistäminen edellyttäisi.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

MmVL 27/2014 vp — VNS 5/2014 vp

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Pirkko Mattila /ps
jäs.	Heikki Autto /kok	Jari Myllykoski /vas
	Lasse Hautala /kesk	Katja Taimela /sd
	Reijo Hongisto /ps	Tytti Tuppurainen /sd
	Anne Kalmarin /kesk	vjäs. Pertti Hemmilä /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.